LUND UNIVERSITY

TI4 slutrapport - Uppdatera och förankra den existerande framsynen

Jönsson, Håkan

2012

Link to publication

Citation for published version (APA):
Jönsson, H. (2012). *TI4 slutrapport - Uppdatera och förankra den existerande framsynen*. Region Skåne.

Total number of authors:
1

General rights
Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.
• Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
• You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
• You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: https://creativecommons.org/licenses/

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

TI4

ESS MAX IV I REGIONEN—TITA

Uppdatera och förankra den existerande framsynen

Deltagare i projektet

Delprojektansvarig

Magnus Jörgel

Delprojektledare

Håkan Jönsson

Arbetsgrupp

Mats Brodén
Eva Dalman
Marianne Ekdahl
Jan Haak
Gunnel Herrström
Ulla Boström Hjort
Thorsten Karlén
Kristina af Klinteberg
Maud Larsen
Karin Lilja
Madeleine Lundin
Karl McFaul
Per-Arne Nilsson
Anette Orheim
Mats Rudby
Tommy Samuelsson
Ann-Katrin Sandelius
Jan-Erik Zandersson

Utgiven av Region Skåne – leadpart i TITA-projektet
www.essmax4tita.se

Tryck: Holmbergs, Malmö 2012
Design: Giv Akt Skåne
Papper: Arctic Volume Highwhite
Typsnitt: Newzald, Neutraface

ESS MAX IV i regionen–TITA
Region Skåne i samarbete med alla kommuner i Skåne, Lunds universitet, Invest in Skåne, ESS AB, Malmö högskola, Länsstyrelsen i Skåne län, Högskolan Kristianstad, Region Blekinge, SLU Alnarp och Blekinge Tekniska Högskola.

En investering för framtiden

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala utvecklingsfonden

TI4

Att uppdatera och förankra den existerande framsynen

Sammanfattning

Detta projekt har uppdaterat och förankrat den tidigare genomförda framsynen om regionala effekter av etableringen av ESS och MAX IV. Den huvudsakliga formen för att genomföra framsynen har varit framsynsgillen, som via en reflektion i dialogens form identifierat utvecklingsmöjligheter.

Genom framsynsgillena har en rad utvecklingsområden identifierats, bland dessa att tydliggöra nyttan på lokal nivå, att utveckla mötesplatser, och förstärka engagemanget och stoltheten hos regionens invånare. ESS och MAX IV kan fungera som motor för framåtsyftande aktiviteter, och det finns redan en rad exempel på hur olika aktörer har hämtat kraft från beslutet om etableringarna av anläggningarna. Dessa behöver spridas för att inspirera fler aktörer att dra nytta av möjligheterna. För detta behöver gränsöverskridande kommunikation och samverkan faciliteras och ny infrastruktur skapas.

För att kunna utnyttja den gemensamma utvecklingskraften mellan olika aktörer behöver visioner och information kunna delas och diskuteras kontinuerligt. Här har nya möjligheter öppnats genom de nya former för information och dialog som nätet har inneburit. Projektet hade därför även i uppdrag att testa hur nya former av nätkommunikation kan användas för framsynsarbete genom att etablera en webbcommunity som kommunicerar visionen och inbjuder till dialog med framtida användare och intressenter. Denna har etablerats under arbetsnamnet NEXT, vilken kan bli ett kraftfullt verktyg i det kommande arbetet.

Visionen *Society for Science – Science for Society* har förutsättningar att skapa en regional självkänsla och stolthet. För att detta skall kunna ske måste kunskapen om anläggningarna öka, men framför allt måste utvecklingspotentialen för verksamheter som inte omedelbart hänger samman med vetenskap, innovation och infrastruktur tydliggöras för aktörer på olika nivåer. Dessutom krävs en fortsatt regional mobilisering. Detta projekt har tagit fram en uppdaterad och utvecklad vision som ligger till grund för det kommande arbetet för regional mobilisering kring ESS och MAX IV.

Till projektets slutsatser hör att nya former behövs för långsiktigt visions- och framsynsarbete. De lärdomar som gjorts om ett systemiskt framsynsarbete kan ligga till grund för etableringen av framsyn som regional tjänst, att användas inom alla områden där förändringsberedskapen behöver ökas och samarbetet mellan olika aktörer optimeras.

Innehåll

1. Bakgrund ... 8
2. TI4 – att uppdatera och förankra den existerande framsynen ... 10
Syfte ... 11
Mål ... 12
Leveransmål ... 12
Effektmål ... 12
Projektets organisation ... 12
Kontaktpersoner ... 12
3. Arbetssätt ... 14
Vad är framsyn? ... 15
Vad innebär ”systemisk” framsyn? ... 15
Framsynsgillen – ett sätt att arbeta med berättelsedriven utveckling ... 16
4. Aktiviteter ... 18
Gillenas upplägg och utformning ... 19
Vägen till kunskapsstaden ... 19
Att skapa en region ... 20
Att visualisera framtiden ... 20
Mikroperspektivet – vad betyder ESS och MAX IV på lokal nivå? ... 23
Att bygga från grunden ... 23
Dynamiska forskningsmiljöer ... 24
5. Nya medier som verktyg för framsynsarbete – NEXT ... 28
6. Övriga möten och aktiviteter ... 32
7. Resultat ... 36
8. En vision för framtiden ... 38
9. Slutsatser ... 42
Utmaningar ... 44
Möjligheter ... 44
Insatser ... 44
10. Referenser ... 46

1.

Bakgrund

Projektet ”Att uppdatera och förankra den existerande framsynen” har varit ett av nio delprojekt inom ramen för ”ESS MAX IV i regionen–TITA” som drivits under åren 2010–2012. TITA-projektets övergripande syfte är att utifrån etableringen av forskningsanläggningarna ESS och MAX IV stärka innovationsstrukturen, tillgängligheten och attraktiviteten i regionen. Detta för att på bästa sätt maximera samhällsnyttan och ta vara på de spin-off-effekter anläggningarna kan generera i fråga om ökad tillväxt och nya arbetstillfällen.

Genom TITA har Region Skåne, Region Blekinge, samtliga skånska kommuner och ytterligare ett stort antal offentliga aktörer framgångsrikt lyckats enas och kraftsamla kring dessa frågor. Det har i sig stärkt samarbetsklimatet i regionen och banat väg för vidare mobilisering och samverkan.

Etableringen av forskningsanläggningarna ESS och MAX IV är de enskilt största satsningarna på forskningsinfrastruktur i Sverige. De kommer med stor sannolikhet att bidra till nya forskningsgenombrott inom life science och materialvetenskap och förväntas möjliggöra ett europeiskt nav för världsledande forskning inom en rad olika områden.

European Spallation Source, ESS, är ett planerat, flervetenskapligt forskningscentrum baserat på världens mest kraftfulla neutronkälla. Där ska forskare kunna mötas och studera en mängd olika material, allt från plaster och proteiner till mediciner och molekyler, i syfte att förstå hur de är uppbyggda och hur de fungerar. ESS innebär helt nya forskningsmöjligheter inom bland annat material, bioteknik, medicin, ingenjörsvetenskap, grundläggande fysik, energiteknik och miljöteknik. ESS är ett sameuropeiskt projekt med 17 partnerländer bakom sig. Anläggningen förväntas står klar år 2019 och vara i full drift år 2025.

Läs mer om ESS på www.esss.se

MAX IV är en synkrotronljusanläggning med världsunik prestanda som öppnar upp för nya framsteg inom materialvetenskap, biologi, medicin – för att bara nämna några forskningsfält. MAXLabs existerar redan och är ett svenskt, nationellt laboratorium, vilket sedan mitten av 1980-talet genererat ny kunskap inom t ex miljövetenskap, life science och nanoteknologi. Den nya anläggningen, MAX IV, beräknas stå klar år 2015.

Läs mer på www.maxlab.lu.se

2.

TI4 – att uppdatera och förankra den existerande framsynen

I förarbetet till TITA-projektet myntades visionen *Society for Science – Science for Society* som ledstjärna i arbetet med att skapa en region som kan ta tillvara de potentiella effekterna av anläggningarnas etablering.[1] Devisen *Society for Science* vill visa att samhället måste skapa goda förutsättningar för forskningen och skapa goda förutsättningar att utnyttja potentialen med anläggningarnas etablering och verksamhet. *Science for Society* vill visa på ansvaret för forskare att göra forskningen tillämpbar, att inte bara förstå hur världen är uppbyggd, utan att med denna kunskap hjälpa till att förändra den.

Internationella erfarenheter från motsvarande forskningsanläggningar visar på vikten av att olika aktörer verkar för att anläggningarna blir en del av samhället och en motor för regional utveckling. Samarbetsbehoven är därför stora, såväl regionalt, nationellt, transnationellt som internationellt.

Sedan tidigare har det i regionen funnits goda erfarenheter av att arbeta med framsyn som en metod för att stärka olika aktörers beredskap att ta tillvara framtida möjligheter, både var för sig och tillsammans. Ett kontinuerligt framsynsarbete, som kan koppla långsiktiga visioner till konkreta handlingar och involvera många aktörer, ansågs därför vara ett viktigt inslag i arbetet med att optimera tillväxteffekterna av etablerandet av ESS och MAX IV.

I förarbetet till TITA framkom att visionen *Society for Science – Science for Society* med dess olika punkter kontinuerligt behöver uppdateras genom dialog mellan olika intressenter i regionen. Dessutom behöver den översättas till konkreta handlingar på olika nivåer i de regionala aktörernas verksamheter. För att koordinera dessa ansträngningar initierades ett särskilt delprojekt inom TITA, som genomfört en rad aktiviteter för att fokusera och koordinera ansträngningar för att ta till vara de möjligheter ESS och MAX IV kommer att ge.

I denna rapport ges först en inledande översikt över projektets bakgrund, syfte och mål. Därefter presenteras framsyn som metod och hur projektet har arbetat med denna metod. Huvuddelen av rapporten upptas av en sammanställning av projektets aktiviteter. Avslutningsvis sammanfattas projektets resultat, inklusive de behov av att uppdatera visionen som kommit fram under projektets gång, samt en sammanställning av utmaningar, möjligheter och insatser för att optimera tillväxteffekterna av etablerandet av ESS och MAX IV och för att stärka den långsiktiga framsynskapaciteten i regionen.

Syfte

Projektets syfte har varit att uppdatera och förankra den existerande framsynen (som genomfördes som en förstudie till TITA)[2] med hjälp av en systemisk framsynsprocess. Visionen ”Society for Science – Science for Society” skall med hjälp av delprojektet

[1]/ Kortversion ”ESS i Lund – effekter på regional utveckling” (www.skane.se/ess).

[2]/ Se vidare i rapporten ”ESS i Lund – effekter på regional utveckling” (www.skane.se/ess).

uppdateras, förankras och konkretiseras så att den kan lyftas in i olika aktörers etablerade visioner på ett sätt som gör den till en del av den dagliga verksamheten. En drivkraft som skapar intresse och engagemang kring tillväxtfrågor kopplade till ESS och MAX IV skall på så sätt etableras. Visionen skall på sikt också kunna involvera grupper som idag står utanför visionsarbetet.

Som ett ytterligare delsyfte har funnits att de framtagna arbetsmodellerna för framsynsarbete skulle göras användbara i andra sammanhang. Processer och arenor som kan stärka innovationskraften i regionen, även på längre sikt, är ytterligare ett inslag i förnyandet av den existerande framsynen.

Mål

Projektet hade dels kortsiktiga mål som skulle vara uppfyllda vid projektets slut, så kallade leveransmål, dels långsiktiga och övergripande mål, så kallade effektmål.

Leveransmål:

- Minst 50 personer skall involveras i framsynsarbetet.
- Sex framsynsgillen skall genomföras i projektet. Gillena skall ta fram framtidsbilder som 1) vidgar deltagarnas vyer 2) ligger till grund för fokus och samhandling.
- Ett nätverk som arbetar med övergripande framsynsfrågor kopplade till ESS och MAX IV skall etableras.
- Underlag för inarbetande av den gemensamma visionen i regionala och kommunala planer och visioner skall tas fram och presenteras.
- Ett dokument som presenterar den genomförda framsynen och processer som kan ligga till grund för det framtida framsynsarbetet skall tas fram och presenteras.
- Ett test av hur nya former av nätkommunikation kan användas för framsynsarbete genom att etablera en webbcommunity som kommunicerar visionen och inbjuder till dialog med framtida användare och intressenter skall genomföras.

Effektmål:

- Visionen skall entusiasmera och engagera en mängd aktörer i regionen så att det är tydligt på såväl lokal, nationell som internationell nivå att det är en region som genomsyras av en dynamik och interaktion mellan Science och Society.
- Det långsiktiga, återkommande arbetet med framsynen skall upplevas som både meningsfullt och användbart för de intressenter som deltar.
- Framsynen, och framsynsarbetet, skall vara ett stöd för det långsiktiga arbetet med att stärka innovationskraften och skapa tillväxt genom att tillvarata hela den marknads- och utvecklingspotential som anläggningarna skapar.
- Processer och arenor som kan stärka innovationskraften i regionen, även på längre sikt, skall kunna etableras eller förstärkas med de resultat som kommer av delprojektet.

Projektets organisation

Projektledare har varit Håkan Jönsson, docent i etnologi vid Lunds universitet, som tidigare arbetat med framsyn, framför allt med fokus på livsmedelsnäringen. Som projektansvarig har Magnus Jörgel, Näringsliv Skåne, även arbetat operativt inom projektet. Till projektet knöts en arbetsgrupp, där de från TITA:s partnerskap som anmält sitt intresse för att arbeta med detta delprojekts område engagerade sig i projektet. Arbetsgruppen har dels fungerat som en inre kärna av deltagare i framsynsgillena, dels genom att via arbetsmöten och workshoppar ge input till projektets fokus och arbete. En viktig del av projektets arbete har även varit att ge input till övriga delprojekt, därför har arbetet inom den övergripande projektgruppen varit en viktig del av detta projekts organisation. En betydande samordning av projektaktiviteter har efter hand skett med delprojekt TI5 som arbetat med långsiktiga innovationspotentialer av etableringarna av ESS och MAX IV.

Kontaktpersoner

DELPROJEKTANSVARIG

Magnus Jörgel, magnus.jorgel@skane.se

DELPROJEKTLEDARE

Håkan Jönsson, hakan.jonsson@kultur.lu.se

ESS MAX IV
i regionen–TITA
Skånetrafiken

3.

Arbetssätt

Projektets titel ”Att uppdatera och förankra den existerande framsynen” refererar till rapporten ”ESS i Lund – effekter på regional utveckling”, som framtogs inom det projekt som låg till grund för kraftsamlingen i det stora TITA-projektet. Ur ett framsynsperspektiv var denna rapport en startpunkt för ett framsynsarbete med avseende på ESS och MAX IV som måste vara kontinuerligt åtminstone fram till dess att anläggningarna är på plats (och med all säkerhet även senare).

För att kunna utnyttja den gemensamma utvecklingskraften mellan olika aktörer behöver visioner och information kunna delas och diskuteras kontinuerligt. Här har nya möjligheter öppnats genom de nya former för information och dialog som nätet har inneburit. Projektet hade därför även i uppdrag att testa hur nya former av nätkommunikation kan användas för framsynsarbete genom att etablera en webbcommunity som kommunicerar visionen och inbjuder till dialog med framtida användare och intressenter. Denna har etablerats under arbetsnamnet NEXT, som presenteras under Aktiviteter.

Vad är framsyn?

Framsyn som metod har främst använts inom det tekniska området, men har alltmer kommit att användas även för regional utveckling. Det finns olika metoder för att bedriva framsyn, men det övergripande syftet är att utöka innovationskapaciteten genom att öka kunskapsnivån och samla aktörer till gemensam handling. Basarbetet består av en ”mapping”, en beskrivning av intressentkartan och av intressanta utvecklingsområden. Därefter reflekteras över denna information, som bearbetas via dialog, varefter det är dags att implementera slutsatserna.

En framsyn utgår från nyckelorden *Thinking–debating–shaping*:

a. Thinking – samla in framtidsinformation och reflektera över denna

b. Debating – bearbeta informationen genom dialog

c. Shaping – implementera slutsatserna

I teorin kan faserna genomföras kronologiskt och komma efter varandra, men i praktiken finns överlappningar. Under debatingfasen uppstår behov av att komplettera mappingen och implementeringen av slutsatserna skapar ofta nya behov för reflektion och bearbetning genom dialog.

Resultatet *av framsynen* skall bli

- *Mind expansion*. Framsynsarbetet skall ge alla aktörer i systemet en möjlighet att vidga sina perspektiv, ta in nya kunskaper och se nya möjligheter.
- *Focus and coordinated action*. Framsynsarbetet får aktörerna att samlas för att gemensamt öka innovationskapaciteten i systemet.

Vad innebär ”systemisk” framsyn?

Traditionellt framsynsarbete, som det vanligen utförts i tekniska framsyner har byggt på idén att samla in så mycket information som möjligt om nära förestående forskningsgenombrott och teknologisk utveckling, för att sedan samla nyckelaktörer för att kunna dra så stor nytta av förändringarna som

möjligt.[3] En grupp nyckelintressenter identifierar de långsiktiga trender, scenarion och skiften som man genom framsynsprocessen vill fokusera på. Huvudsyftet med denna typ av framsyn är att få alla tunga intressenters inspirerade uppslutning bakom en gemensam vägbeskrivning.

På senare år har denna syn ifrågasatts. Dels är det ofta svårt att identifiera alla aktörer som kan vara viktiga, dels är både organisationer och företag så slimmade att det är svårt att hitta personer som kan arbeta med frågor som inte även på kort sikt är av nytta för den egna verksamheten. Som alternativ har en metodik som benämns *systemiskt framsynsarbete* tagits fram och testats under en framsyn för livsmedelsnäringen i Skåne (Jönsson & Sarv 2008). Ett systemiskt framsynsarbete fokuserar mindre på att ta fram en gemensam vägbeskrivning och mer på att bygga broar mellan de aktörer som tillsammans kan påverka framtiden i gynnsam riktning. Det är vidare tydligt inriktat på att hitta områden och verksamheter där aktörerna ser att de gemensamma långsiktiga målen inte står i konflikt med det som behöver göras på daglig basis i den egna verksamheten. På så vis kan samhandling skapas utan att kräva uppoffringar i vardagen från aktörerna.

Detta ligger i linje med slutsatserna från rapporten ”ESS i Lund – effekter på regional utveckling” som visar på vikten av ett brett tvärsektoriellt samarbete med syfte att ta tillvara de synergieffekter som uppstår vid investeringar i stora forskningsanläggningar. Men det innebär samtidigt en utveckling av ansatsen i rapporten, som menade att aktörerna i regionen borde lägga ner egna särintressen och agendor och fokusera på hela regionens bästa. I den systemiska framsynens ansats ligger att hitta beröringspunkter som kan förena ”särintressen” med gemensam utveckling.

Framsynsgillen – ett sätt att arbeta med berättelsedriven utveckling

Konkreta berättelser kan fungera som ett sätt att skapa gemenskap och få olika aktörer att både känna att de hör samman och att gemensamt identifiera olika möjliga vägar framåt. Projektet har valt att arbeta med berättelsedriven utveckling genom att arrangera ”framsynsgillen”. Ordet ”gille” har en stark symbolisk betydelse i Skåne, som benämning på de fester som anordnades i bondesamhället och som kommit att förknippas med traditionell skånsk mat i överflöd. Men det var också benämningen på de sammanslutningar som under skråtiden samlades för att dryfta och planera verksamhet och utvecklingen inom sina gebit. Det är denna form av utvecklingsgemenskap som framsynsgillena ville skapa. Metoden har inspirerats av de *systemiska möten*, som bland annat använts inom vården med gott resultat. Det är en metod som tar sin utgångspunkt i tron på att den personliga berättelsen om ett verkligt, upplevt, scenario, har en förmåga att samtidigt konkretisera och öppna upp för nya synsätt.

Framsynsgillets bärande idé är att med hjälp av inspirerande berättelser skapa bilder av framtiden och möjliga vägar för att nå dit. Varje gille består av en inledande berättelse om en verklig händelse, som inte behöver ha någon omedelbar koppling till vare sig ESS, MAX IV eller till Skåne. Det viktiga är att få möjlighet att reflektera över mönster och val i situationer som skapat genomgripande förändringar. Ofta är det de oförutsedda förändringarna som är viktigast för att kunna se och ta tillvara nya möjligheter.

Ett framsynsgille består av sju steg. Det första är den inledande personliga berättelsen, som skall vara ostörd. Berättelsen behöver inte ha någon omedelbar koppling till framsynens specifika tema. Genom att få perspektiv på arbete som kan se väldigt annorlunda ut, men i grunden handlar om samma teman blir det lättare att se de gemensamma teman och svårigheter som man möter i ett utvecklingsarbete. Det viktiga är att få möjlighet att reflektera över mönster och val i situationer som skapat genomgripande förändringar. Ofta är det de oförutsedda förändringarna som är viktigast för att kunna se och ta tillvara nya möjligheter. I steg 2 får gillesdeltagarna möjlighet att ställa klargörande frågor. I steg 3 och 4 identifieras vilka mönster och val som fanns i berättelsen och vilka alternativa val som kunde gjorts. I steg 5 är det så dags att börja översättningsprocessen till vad vi med vår utgångspunkt lära oss av de mönster och val vi såg i berättelsen Därefter vaskas utvecklingsteman fram i steg 6. I det sista steget är det så dags att hitta konkreta arbetsredskap.

Ett viktigt inslag i arbetssättet har varit *efterreflektion*, efter avslutade gillen. Denna har skett i ett flertal möten i projektets styrgrupp, samt med projektgruppen och TITA-projektets följeforskare. Det är i denna efterreflektion utvecklingen av föreställningsramar och tankesätt har skett. Det var redan före projektet uttalat att framsynsarbetet inte skulle vara en engångsföreteelse utan snarare utvecklas till en kontinuerligt verksam tjänst inom regionen. Utvecklingsarbetet behöver fortsätta, men ett fundament har etablerats via projektet, och det fortsatta arbetet skisseras under Slutsatser.

3/ Från EU:s 6:e ramprogram. Deliverable D14 ”Evaluation of the Programmes” Project no.: 011832-FORSOCIETY. Se också www.doingforesight.org eller www.eranet-forsociety.net samt Popper 2008, *Foresight Methodology* och Popper et al 2007 *Global Foresight Outlook* 2007.

Håkan Jönsson introducerar framsynsmetodiken på projektets första gille.

4.

Aktiviteter

Projektets huvudsakliga aktiviteter har varit framsynsgillen , arbetsgruppsmöten, efterreflektion, förankrings- och dialogmöten samt uppbyggande av den gemensamma databasen och webbcommunityn NEXT. Som avslutning på projektet genomförs i oktober 2012 en framtidskonferens där metoder för att arbeta med framtidsplanering och öka innovationskapaciteten kommer att diskuteras med nationella och internationella aktörer.

Gillenas upplägg och utformning

Under projektets gång har sex framsynsgillen hållits. Varje gille har haft ett tema, baserat på en personlig berättelse. Ambitionen var att hitta teman som berörde viktiga förändringar, som i dialogens form kunde bearbetas så att lärdomarna kunde implementeras för att optimera tillväxteffekterna av ESS och MAX IV. Möjliga teman diskuterades dels i projektets styrgrupp, dels i arbetsgruppen, och beslutades efterhand under projektets gång. Kriterierna var att få en bredd av teman som kunde belysa olika aspekter av den möjliga utvecklingen, samt inte minst att det skulle finnas en berättare med en berättelse som engagerade. De teman som framsynsgillena hade var:

- Vägen till kunskapsstaden
- Att skapa en region
- Att visualisera framtiden
- Mikroperspektivet – vad betyder ESS och MAX IV på lokal nivå?
- Att bygga från grunden
- Dynamiska forskningsmiljöer

Projektet har arbetat flexibelt med gillesformen utifrån deltagarnas önskemål och behov. Därför gjordes ibland avsteg från den etablerade formen med en berättelse som analyserades i sju steg. Under gillet om dynamiska forskningsmiljöer användes t ex tre berättare med en gemensam efterreflektion för att få till stånd en bredd i berättelserna utifrån olika forskningsdiscipliner, och under gillet om att visualisera framtiden blev själva visualiseringsverktyget behandlat som en berättelse att ta som utgångspunkt för analysen.

Vägen till kunskapsstaden

Den 26 november 2010 hölls det första framsynsgillet, på Turning Torso i Malmö. Där inspirerades deltagarna av Ilmar Reepalus berättelse om Malmös förvandling från kris till framtidsstad. I Ilmar Reepalus berättelse om hur Malmö förvandlades från svensk industristad till en gränsöverskridande mångkulturell kunskapsstad fanns, trots att de ytliga likheterna inte är slående, lärdomar för arbetet med att rigga regionen för ESS och MAX IV.

I efterreflektionerna till berättelsen kom flera sådana teman upp. Det första var *stolthet,* vikten av att precis som Ilmar och Malmö skapa en skånsk kaxighet kring ESS och MAX IV. Om 20 år kan någon dra berättelsen ”ESS och MAX IV – så blev Skåne framgångsregionen”. En annan reflektion gällde betydelsen av *infrastruktur.* En tredje lärdom var *symbolikens* betydelse, och att det ibland behövs ett arbete för att ändra symboliken kring olika fenomen. Berättelsen om hur bilden av Västra hamnen ändrades från gated community och rikemansreservat till mötesplats för Skånes invånare är därför viktig. Bilden av ESS får inte bli skövlad åkermark och strål-

ning utan en symbol för ett nytt, hållbart, samhälle. Den sista lärdomen gällde betydelsen av *visioner och mötesplatser*. Vi behöver visioner som förenar människor över tidigare gränser. Science Village (området runt anläggningarna) får inte bli en enklav, utan en mötesplats där ny dynamik skapas.

Att skapa en region

Den 26 november 2010 hölls ett framsynsgille med personer som arbetade aktivt i TITA-projektet. Syftet var att reflektera över projektets roll och möjligheter. Som berättare engagerades TITA:s projektansvarige Jerker Bjurnemark, som berättade om Region Skånes utveckling från landsting till den organisation vi jobbar i idag. Berättelsen användes för att se vilka lärdomar som kunde appliceras på arbetet inom TITA-projektet.

Med hjälp av berättelsen kunde viktiga faktorer för utvecklingen definieras:

- Olika parters gemensamma övertygelse – att de stora politiska partierna var eniga om grunddragen var viktigt.
- Att det fanns parallella processer som pågick samtidigt. I processen ingick inte bara att slå ihop tre län till ett utan också att skapa ett regionalt utvecklingsansvar.
- En förändring kan leda till flera. Sedan omvandlandet har flera ytterligare omvandlingar skett: centralisering genom kontor i endast Malmö och Kristianstad, kulturskillnader mellan de tidigare landstingen och även mellan de olika områdena inom organisationen har tonats ner.
- Yttre faktorer har en stor påverkan. Hade inte krismedvetandet varit så stort under 1990-talet, inte minst i Malmö, hade processen kunnat bli betydligt mer problematisk.

Därefter diskuterades vad TITA kunde lära av de mönster och val som identifierats i berättelsen. Särskilt fokus riktades mot behovet av mötesplatser och hur dessa kan skapas. Berättelsen visade att det var just för att det fanns konkreta saker att mötas kring, som kollektivtrafik och turism, som Region Skåne kunde utvecklas. TITA-projektet är en unik mötesplats där möjligheter kan skapas och tas till vara. Där finns deltagande från många olika aktörer, och därmed uppstår också behovet av ökad samverkan mellan olika organisationskulturer. Det behövs en balans mellan att stimulera underifrånkraft och delaktighet samtidigt som vissa aktörer behöver ta en tydlig ledarroll. En sådan balans kan skapas om det finns gemensamma bilder av framtiden, och då inte bara den visionära framtiden långt borta, utan även om var vi bör vara vid hållplats X och Y. I det arbetet har namnet stor betydelse. Det gäller att hitta ett tydligt namn med samlande kraft kring vad etableringen av ESS och MAX IV kan innebära. Därutöver gäller det att förstärka och förmedla berättelser som kan knuffa aktörer framåt. TITA kan bygga en ”fulltankad buss för alla som behöver ut på resan mot framtiden”. Dessa gemensamma reflektioner kom under återstoden av projektet att användas för att skapa en gemensam berättelse kring hela TITA-projektet, som med sina många delprojekt annars lätt uppfattades som svåröverskådligt utanför den innersta kärnan av deltagare. Det gav också värdefulla bidrag för utveckling och uppdatering av visionsarbetet.

Att visualisera framtiden

Det tredje framsynsgillet hölls på Ingvar Kamprads Designcentrum (IKDC) på LTH i Lund den 18 februari 2011. Deltagarna lyssnade på Karl McFaul, varumärkesstrateg på ESS, om möjligheter för ESS, MAX IV och Science Village (området runt anläggningarna) framtida utformning. Därefter fick mötesdeltagarna gå in i en modell av det framtida Science Village i den ”Virtual Reality Cave” som finns på IKDC. Mötesdeltagarna upplevde att vandring i en modell i skala 1:1 skapade helt andra bilder av möjligheter och problem än traditionella kartor eller stadsplaneringsmodeller. Detta blev grunden för den avslutande diskussionen som bland annat handlade om möjligheterna att med tekniken visualisera både utformningen av transporter i regionen och skapa bättre underlag för interaktion med det omgivande samhället vid ESS och MAX IV.

En fråga som diskuterades var behovet av mötesplatser. Det gäller såväl mötesplatser i t ex gångstråk, mellan anläggningar och omvärld som inne i byggnaderna. Alla är viktiga för att interaktionen mellan science och society skall skapas. Genom att vara på plats och diskutera utifrån simuleringstekniken (virtual reality) blev det tydligt att det finns något som kan göras här och nu, och som kräver samverkan mellan olika aktörer. Teknikerna kan inte ensamma göra de modeller av vare sig stadsplanering, regional infrastruktur eller av byggnaderna som behövs. Det kan inte heller ESS, planarkitekter, Region Skåne eller Lunds kommun var för sig. Men *tillsammans* har aktörerna de pusselbitar som behövs. Och det behöver varken vara särskilt svårt eller särskilt dyrt att skapa olika simuleringar. Dessutom kan simuleringarna enkelt göras tillgängliga via webben, så att fler tar del av dem. På så vis kan communityn vidgas i olika steg, från gillesdeltagarna till de som kan komma att arbeta med simuleringsmodellerna, till övriga med planeringsansvar, till regionens företag och invånare, till internationella användare, och så

Ilmar Reepalu berättar om Malmös förvandling.

Lokomobilen, en teknikinnovation som förändrade samhället. Den första lokomobilen i landet användes på samma plats där anläggningarna ESS och MAX IV byggs.

Börje Caspari berättar om Flyingebygdens historia och Håkan Jönsson leder diskussionerna om tillämpningen av erfarenheterna.

vidare, till allt bredare cirklar. Detta gille lade grunden till arbetet med att utveckla en virtuell framsyns-community i form av NEXT, som presenteras som egen aktivitet.

Mikroperspektivet – vad betyder ESS och MAX IV på lokal nivå?

I Flyinge församlighem hölls 29 april 2011 ett framsynsgille om vilka effekter etableringarna av ESS och MAX IV kan få i det vardagliga livet på lokal nivå. Utgångspunkten var att fokusera på en speciell plats, området kring Flyinge och Gårdstånga, en plats som ligger nära anläggningarna, men som hittills inte berörts särskilt av de kommande etableringarna. Som underlag till mötet hade en presentation av platsens historia tagits fram till mötet. Gillet använde sig av två berättelser och berättare, en om vad som varit och en om vad som kan komma av. Börje Casparis berättelse om de senaste fyrtio årens utveckling av Flyinge, Getinge och Gårdstånga blev ingången till en diskussion bland deltagarna om vilka möjligheter det finns för området att utvecklas. Planarkitekten Mari-Liis Männik från Eslövs Kommun berättade därefter om Eslövs kommuns vision 2030 för Flyinge, Getinge och Gårdstånga.

Som mönster i Casparis berättelse noterades förutom att många verksamheter försvunnit även att de verksamheter som tillkommit under senare år inte varit särskilt lyckade. Det kan därför finnas en viss skepsis mot nya etableringar, en skepsis som behövs tas på allvar om etableringarna skall kunna bli en positiv injektion.

I reflektionerna efter berättelserna väcktes tanken om att återetablera den hantverksby som tidigare funnits, både som traditionellt hantverk och som ”hantverk” för leverans till själva anläggningarna. Mycket av diskussionerna kom att röra sig kring kommunikationer, hur det skulle bli lätt att ta sig till och från anläggningarnas närområden. Ett annat tema var att platsen kommer att bli en nationell och internationell scen. Gårdstånga och Getinge kommer att för många att bli porten till Sverige, den första och ibland enda bilden av Sverige för dem som kommer till anläggningarna ESS och MAX IV. Området är alltså viktigare än många kanske tänker på. Det finns bland annat stora möjligheter att utveckla området som fritids- och rekreationsområde. För att detta skall förverkligas krävs investeringar och samordning kring:

- Byggandet av ”den nationella scenen”. Hur samlas och vidareutvecklas det som finns i närheten av anläggningarna för att kunna erbjuda en inbjudande miljö som är bättre än de konkurrerande anläggningarnas?
- Den inbjudande miljön behöver vara en del av en dynamisk forsknings- och innovationsmiljö. Det gäller att binda samman anläggningarna med det omgivande landskapet.
- Detta kan göras genom att fortsätta och intensifiera arbetet med Flyinge som testbädd för ett hållbart samhälle. Arbetet med Gröna Flyingebygden pågår redan, men kan bli mycket starkare om det kopplas till anläggningarna.

För allt detta krävs samordning, mellan kommunerna (främst Lund och Eslöv) och mellan boende, planerare och politiker i hela regionen. Under dagen framkom även en bild av vad en ännu inte existerande investeringsplan för området kan innehålla. Där krävs grepp kring långsiktiga investeringar i kommunikation och skolverksamhet, men också i det mera konkreta och näraliggande. Här finns sådant som:

- engagemang från boende i skapandet av den nationella scenen
- att hitta former för företagsetableringar med både direkta och indirekta kopplingar till verksamheten i anläggningarna
- Att hitta former för synkronisering av planärenden mellan kommuner.

Här finns konkreta saker att göra för de personer som var närvarande vid gillet, både tillsammans, var för sig och i andra sammanhang. Det kräver att nätverk i form av arbetsgemenskaper utvecklas av de olika aktörer som tillsammans kan skapa framtiden för området. I de avslutande reflektionerna framkom att dagens framsynsmöte gett möjligheter att binda ihop olika delar till en helhet. Den dynamiska forskningsanläggningen och den nationella scenen hänger ihop. Personer som tidigare inte tänkt över de möjligheter anläggningarna innebar i ett mikroperspektiv (för vardagen i den egna bygden) fick idéer kring nya satsningar och hur pågående arbete kan fokuseras på nya sätt. På så sätt sker både förankring genom att visionen blir mera spridd och framför allt konkretiseras den genom att påverkan på den egna vardagen kan tydliggöras. Som avslutningshälsning sade en av deltagarna: ”Tänk att vår bygd kommer att bli en nationell scen, det har jag aldrig haft en tanke på. Nu måste jag hem och klippa gräset!”

Att bygga från grunden

6 december 2011 hölls framsynsgille i Hässleholm, på Kulturhuset. Berättare var Magnus Jörgel, som berättade om sitt arbete som rådgivare till Liberias president under arbetet med att bygga upp landet efter en längre period med inbördeskrig. Efter att ha diskuterat vilka mönster och val som kunde skönjas i

berättelsen och om alternativa vägar var synliga utkristalliserades fem teman som gruppen arbetade vidare med i syfte att implementera lärdomarna från berättelsen ur ett TITA-perspektiv:

1. Skapa nya och bredare allianser. Tänka utveckling utanför utvecklingsorganisationer.
2. Ägarskapet, samordning eller 10 olika initiativ?
3. Att involvera ungdomar i utvecklingsprocesser
4. Utbildning som är relevant och attraktiv
5. Jobba med det som är möjligt här och nu

Under temat att bredda allianserna och involvera civilsamhället framkom förslag om att skapa neutrala attraktiva mötesplatser, att integrera industrin i utvecklingsarbetet och att skapa tydligare vägar för universitetet att nå ut till företag och vice versa.

Under temat ägarskap diskuterades balansen mellan samordning och mångfald. Vi kan inte ha trettio initiativ för att föra ut samma idéer. Och det är bråttom eftersom flera av de stora samordningsarenorna avslutas 2012. Som konkreta förslag nämndes att skapa en gemensam kommunikationskanal för att undvika projektdjungel, att tala om kollektivt ledarskap istället för ägarskap samt att arbeta proaktivt för att identifiera vilka personer vi vill rekrytera till regionen. Det påpekades att samordningen inte får gå ut över genomförandet av enskilda initiativ. Fler projekt kan nå fler människor med olika alternativ. Det viktiga är att synkronisera den gemensamma visionen.

Under punkten involvera den yngre generationen diskuterades vikten av att intressera den yngre generationen för möjligheterna i den nya regionen. Att väcka intresset hos åttaåringar för ESS och MAX IV, då de fascineras och imponeras lätt av fakta, minns och återberättar gärna, var ett av förslagen. Andra var att införa en kommunal vetenskapsskola på samma sätt som kulturskolan kommer ut till skolorna och gör längre kulturprojekt med barnen, att skapa ett dataspel som handlar om ingenjörer, samt att övertala SVT att införa Vetenskapsnyheter på samma sätt som Kultur- och ekonominyheter.

Under temat utbildning framkom förslag om att fortbilda lärare om ESS och MAX IV, som sedan kan fungera som ambassadörer för ungdomar. Vidare ansågs det viktigt att göra ESS och MAX IV mer känt genom att anställa unga människor som åker runt som ambassadörer, parallellt med de bästa pedagogerna. På så vis skapas en regional självbild, med stolthet och delaktighet med anläggningarna. Att bygga utställningar som kan ambulera med rumsliga installationer för att skapa bilder av inspirerande möjligheter. Slutligen diskuterades behovet om att arbeta med visionen om den världsledande regionen. En skåning skall gilla materialteknik eftersom det är något som kommer att prägla hela regionen.

Under gillet spelades även en instruktionsfilm om systemisk framsyn in. Den kan ses och laddas ner från TITA:s hemsida, http://essmax4tita.se

Dynamiska forskningsmiljöer

Den 13 januari 2012 hölls gille på temat dynamiska forskningsmiljöer på ESS kontor i Lund. Syftet med eftermiddagen var att lyfta frågor kring hur olika aktörer gemensamt kan bidra till skapandet av en dynamisk forskningsmiljö kring ESS och MAX IV. Ledande forskare med olika infallsvinklar; Colin Carlile, direktör ESS AB, Lars Samuelson, professor nanoteknologi och Jens Sörvik, chefskonsult Ramböll, delade med sig av sina erfarenheter följt av gemensam diskussion om vad verksamheter som akademi, näringsliv, region och kommuner kan bidra med.

Colin Carlile inledde sin berättelse med att tala om sin tid i Grenoble, och kom sedan in på ESS och MAX IV. Han tror att potentialen är stor att skapa en bra forskningsmiljö här då man i Sverige är uppmärksam på att arbetsklimatet ska vara bra för att öka chanserna att nå bra forskningsresultat. Men för att skapa ett dynamiskt och innovativt forskningsklimat krävs tänkande, personer kan ofta hitta samarbeten men för att komma längre krävs samarbeten over institutionsgränser och här är det svårare. Colin efterfrågade en större koordination, samarbeten mellan de olika stora initiativen som finns i regionen, Han betonade att det är gigantiska förväntningar som byggs upp inför MAX IV och ESS, och från andra anläggningar har man funnit att stora delar av investeringarna stannar i regionen.

ESS har ambitionen att vara klimatneutralt, och att sträva efter utmärkt forskningssupport; inte bara fysiker utan även t ex biologer och arkeologer skall kunna använda anläggningen. Colin Carlile talade om planerna för marken mellan ESS och MAX IV, där ska finnas centra för energi, klimatfrågor, hälsa, biologi, kemi etc. som leds av europeiska institut tillsammans med ESS och MAX IV. Där ska även finnas mötesplatser, planerade för det oplanerade mötet, samt restauranger, kaféer, sportanläggningar mm. Han efterlyste också ett buss- eller spårvagnstopp mitt emellan MAX IV och ESS så att de anställda och besökande tvingas gå av samtidigt och mötas.

Lars Samuelson utgick från sina egna erfarenheter av att skapa en dynamisk och innovativ forskningsmiljö. Han lyfte bland annat fram följande punkter:

- Skapa en succéhistoria
- Lyft området istället för dig själv

Magnus Jörgel berättar om erfarenheterna av att bygga upp det krigshärjade Liberia från grunden.

Colin Carlile, Lars Samuelsson och Jens Sörvik från framsynsgillet om dynamiska forskningsmiljöer.

- Sätt samman grupper – gärna från olika discipliner (men alla ska ha spetskompetens)
- Mötesplatser och flöden
- Ledning som är tillgänglig
- Koppling till tillämpningar
- Delaktighet och engagemang
- Tydliggör måldefinition, frågor, projekt och resultat
- Personer och rekrytering – identifiera talanger, anlita seniora forskare
- Resurser behövs under lång tid. Tänk på att ”skördetiden” kan ligga 20–30 år i framtiden så hjälp yngre forskare att få definierade projekt.

Jens Sörvik gjorde en genomgång av vad forskningen identifierat som kännetecknande produktiva, dynamiska och kreativa forskningsmiljöer. Gemensamt för produktiva miljöer var:

- Välutbildade forskare
- Duktiga studenter
- Fokus på forskning
- Stöd till forskning
- Ledarskap med forskningsexpertis
- Positiv gruppmiljö och tydlig kultur
- Frekvent kommunikation
- Tillräcklig storlek, ålder och blandning på grupper
- Korrekta belöningar

Jens gick sedan vidare med faktorer som möjliggör genombrott. Dit hör ledare, som integrerar vetenskaplig diversitet och kan förstå i vilken riktning projektet rör sig. De behöver rekrytera forskare globalt, med djup och bredd, skapa grupper med lagom stor vetenskaplig diversitet, och få interaktion med forskare från andra fält. Organisationen skall vara flexibel och med autonomi. Till viktiga personliga egenskaper hör djup inom minst ett kunskapsfält, förmåga att hantera många olika fält och hög kognitiv förmåga och hobby i orelaterade fält. Kreativa utfall är associerat med mindre forskargrupper – 6–8 personer och organisationella kontexter, som ger tillgänglighet till kompletterande uppsättningar av tekniska färdigheter – och uppslag till slumpmässiga genombrott. Vidare krävs stabil forskningsfinansiering, faciliterande möjliggörande ledarskap och forskningsprogram, men med fria uppgifter inom dessa. Jens avslutade presentationen med reflektionen att syftet med vetenskap hade förändrats. Före andra världskriget var det ”science for warfare”, vilket ersattes av ”science for welfare”. Sedan 1990-talet har industrin involverats, med ett ökat samspel forskning–näringsliv. Under den avslutande diskussionen nämndes bland annat följande punkter:

- Då ett nytt lärosäte skapas är det en politisk handling, man skapar något nytt i samhället.
- Olika mötesplatser behövs, olika flöden i stora och små kommuner. Det behövs både spontana mötesplatser och platser där målen för mötena är definierade. Spontana mötesplatser sker inte spontant utan måste planeras.
- Det finns möjligheter att mötas kring visionen att det skall produceras mer livsmedel på platsen för ESS och MAX IV när Science Village är klart än vad det gör nu.
- Bygg en science region som alla kan känna stolthet över, det är viktigt med kompetens och engagemang från grundskolan och uppåt.
- Akademi och näringsliv måste blandas. Redan sker spännande möten nu på MAX lab i byggfasen. Forskare och byggarbetare möts och helt andra frågor kommer upp.
- Men det är en utmaning att hitta rätt, mötesplats var det mest återkommande ordet under hela diskussionen.

5.

Nya medier som verktyg för framsynsarbete – NEXT

I arbetsprogrammet för T14 ingick att förutom ett framsynsarbete inriktat på insamling av material och bearbetande av detta via dialog i möten även utreda och testa hur nya former av nätkommunikation kan användas för framsynsarbete. Bakgrunden ligger i den kraft som nya former av nätkommunikation, främst i form av s k sociala medier har visat sig ha, för informationsöverföring och för interaktivitet och engagemang över stora geografiska områden. Därför skapades en första version av NEXT Community, en regional databas, webbcommunity och offentlig webbplats för att tillgängliggöra öppen data för öppen innovation och kommunikation i arbetet med att utveckla regionala aktörers innovationskapacitet kring etableringarna av ESS, MAX IV samt Region Skånes vision om att bli Europas mest innovativa region 2020. Arbetet har gjorts i nära dialog med en rad intressenter, bland dem Lunds kommun och Region Skåne, med Karl McFaul, varumärkesstrateg på ESS, som drivande kraft. För framtagandet av webblösningen har kommunikationsbyrån Odd Hill i Malmö anlitats.

Avsikten med utvecklingen av en webbcommunity var att skapa ökat engagemang för de möjligheter som anläggningarna kan innebära, samt ökad förankring av visionen genom den delaktighet som en webbcommunity kan skapa. Därutöver kommer communityn att kunna ligga till grund för det kommande planerings- och framsynsarbetet i regionen. Om vi vet vad som engagerar är det lättare att skapa engagemang. Parallellt med dessa tankegångar hade diskussion om uppbyggande av en ”databas” där filmer, dokument m m med koppling till den nya region som kommer att ta form i och med etableringen av ESS och MAX IV förts. Poängen med detta förfarande skulle vara att de finns tillgängliga för en bredare publik och att en sådan databas kan engagera användare. Om en databas med attraktivt material etableras skapar detta de förutsättningar för engagemang och interaktivitet som eftersträvas. Databasen skulle alltså kunna bli det erbjudande som krävs för att få användare att engagera sig i en nätbaserad community. I så fall skulle en webbcommunity bli en av de eftersträvade mötesplatserna mellan science och society som krävs för att rigga regionen för att kunna nyttja de nya möjligheter som etableringarna av ESS och MAX IV innebär.

Därför skapades strukturen för en sådan databas med verktyget Drupal CMS som skall möjliggöra *lagring, information och sökning* kring material kopplat till regionen kring ESS och MAX IV, och därmed underlätta *dialog* mellan aktörer både i och utanför regionen, samt *visionsarbete* där olika aktörers visioner publiceras och korsbefruktar varandra på ett sätt som förstärker den övergripande

visionen ”Society for Science – Science for Society”. Databasen är byggd på samma plattform som övriga portallösningar som tagits fram i TITA för att underlätta samkörning och tillgänglighet av samma material med flera ingångar. Databasen har byggts med bland annat följande funktioner:

- Användare skall kunna se, söka, publicera och dela artiklar, presentationer, bilder och filmer i olika filformat.
- Databasen har roller för olika användartyper. Användarnavigationen möjliggör olika nivåer/kategorier, både geografiska (regionalt, lokalt) samt innehållstyper.
- Användare skall kunna söka innehåll med s k ”facetterad sökning” där förekomst av material hos olika aktörer, nivåer och innehållstyper åskådliggörs.

I och med databasen och webbcommunityn i NEXT läggs grunderna till ett koncept som med digitala verktyg samt en integrerad kommunikationsstrategi förbättrar regionens internationella kommunikation. Med NEXT Community får användarna tillgång till en *gemensam digital arena för innovation och kommunikation med öppen data*. Regionens aktörer får bättre underlag för arbete med Innovationssystem och Innovationsstrategi. IT-verktygen i NEXT Community kommer kunna generera statistik och indikatorer från användarinteraktion samt regionala företeelser och tendenser i det material som tillhandahålls genom systemet. Denna data kommer kunna presenteras och visualiseras på olika sätt för användarna och resultera i nya idéer för innovativa lösningar. Den ger också möjlighet för effektivare kommunikation och reducerade kostnader genom bättre regional överblick, koordination genom integration av sociala nätverk, samt fri tillgång till ”creative commons-licensierat” material från olika aktörer i regionen.

Fortfarande återstår dock utmaningen att skapa en naturlig nod för NEXT. Det krävs en instans som naturligt fungerar för övergripande frågor i gränssnittet mellan anläggningarna och det omgivande samhället. NEXT behöver en organisationsform som möjliggör en känsla av ägarskap och engagemang hos en bred skara aktörer för att få optimal utväxlingseffekt. Utvecklingen av NEXT kan följas på: www.nextcommunity.org

NEXT COMMUNiTY

www.nextcommunity.org

- **SHARE** OPEN DATA
- **DEVELOP** OPEN INNOVATION
- **RESEARCH** WITH OPEN ACCESS

- **EXPAND** INNOVATION CAPACITY

Arbetsrummet mellan Arbetsplatser

- Underlätta kommunikation
- Koordinera marknadsföring

- Regional statistik & indikatorer
- Överblick för prioritering & beslut

- Tillgång till extern kompetens & data
- Smart sökning i stora datamängder

- Nyhetsbevakning och Framsyn
- Avantgarde inom forskning & innovation

6.

Övriga möten och aktiviteter

Förutom gillen har möten med arbetsgruppen hållits, där projektets status och fortsättning diskuterats med deltagarna. Tillsammans med TI5 anordnades hösten 2011 en workshop på temat arkitektur och mötesplatser. Den etnografiska undersökningen Snapshots of Science, som skapade en utställning och en rapport för att formulera ungdomars bilder av vetenskap och framtid, genomfördes under hösten 2011, även den i samarbete med TI5. Den presenteras därför närmare i TI5:s slutrapport.

Under våren 2012 började allt fler resultat sammanställas från TITA-projektet. Därmed blev det också möjligt att diskutera den övergripande visionen kopplat till resultat och att skissera framtida aktiviteter med alla aktörerna i TITA:s partnerskap. För att göra detta samlades drygt femtio deltagare, främst representanter från Skånes kommuner, under sista veckan i april 2012 för en vårträff inom TITA-projektet. Inbjudan hade gått ut brett, till hela TITA:s partnerskap och valet av ort behövde inte sammanfalla med geografisk närhet. Syftet med mötena var att diskutera visionen *Society for Science – Science for Society*, och framför allt vad som kan göras i deltagarnas olika verksamheter för att komma närmare visionen. Som bas för diskussionen inleddes varje möte med en presentation av visionens bakgrund och vidareutveckling under TITA-projektet och en sammanfattning av preliminära resultat och slutsatser från TITA:s olika delprojekt.

Efter presentationerna ställdes fyra diskussionsfrågor till deltagarna:

- Hur vill vi arbeta med slutsatserna i våra verksamheter framöver?
- Vilken roll vill vi ha i det fortsatta arbetet?
- Hur tar detta oss närmare visionen?
- Vad saknas utöver det som presenterats idag för att uppnå visionen?

En rad synpunkter och förslag väcktes under mötena, där några av de viktigaste var:

- Det är viktigt med samverkan och strukturer för att ta hand om slutsatserna på bästa sätt. Det finns en risk att det blir för personberoende ute i kommunerna, vilket kan leda till att engagemanget minskar om den ansvarige slutar. Det bör finnas rutiner, t ex en koordinatorsfunktion som ser till att nätverket är uppdaterat hela tiden.

- Skapa en ambassadörsfunktion för att höja medvetenheten och engagemanget om anläggningarna hos regionens invånare. Gärna med ambassadörer i blandade åldrar, både seniorer och ungdomar.
- Involvera och förankra i nya sammanhang, allt från byggbolag över Almi till Rotary kan vara viktiga aktörer. För att sprida engagemanget behöver vi lyfta fram goda exempel om hur kommuner och andra aktörer har fått till stånd utvecklingsarbete tack vare besluten om anläggningarnas etablering. Det finns många sådana exempel; ny förskolepedagogik i Ystad, skolinriktningar i Höör, bostäder i Borstahusen etc som aldrig kommit till stånd utan ESS och MAX IV.
- Den förnyade infrastrukturen är en gyllene chans att bidra till att hela Skåne lever. Den uppmuntrar till rörlighet och kan bidra till att sudda ut mentala avstånd och gränser. De långa skånska kilometrarna blir kortare tack vare ESS och MAX IV. Det gäller även kommunikationsinfrastruktur, där en mera integrerad kommunikation kan vara ett steg på vägen.
- Det finns många verksamheter i regionen som behöver internationaliseras. Från kommunernas sida behöver vi arbeta med att vara tillgängliga för utländska gäster, de kommunala allmännyttiga bostadsbolagen har t ex sällan en engelskspråkig hemsida.
- Hitta nya former för företag att ta kontakt med akademin och forskningen.
- Frågor kring marknadsföring är viktigt, hur vi når företag och skapar rätt hype för att få dem att flytta hit, även de som inte är materialföretag. Vi ska ha det bästa av allt om vi vill kunna bli nästa Silicon Valley. Då behövs bra jurister, revisorer och en rad andra yrkesgrupper också.
- Vi måste förenkla för etableringar av företag, särskilt utanför EU om vi skall kunna bli en attraktiv region.
- Skåne och Blekinge måste växa i balans, så att inte regionen kantrar om allt händer i sydvästra Skåne. Vi behöver etablera flera kärnor för att regionen inte skall kantra. Och det är viktigt att kommunikationen mellan de olika kärnor som finns i regionen fungerar.

I oktober 2012 kommer en avslutande framtidskonferens att hållas som ett gemensamt arrangemang mellan TI4 och TI5, där projektens lärdomar kommer att presenteras i dialog med nationella och internationella experter på framsyns- och innovationsarbete.

Under våren 2012 gjorde projektet en turné genom Skåne där dialogen om vad olika aktörer kan göra för att uppfylla visionen om regionen kring ESS och MAX IV år 2030 utvecklades.

7.

Resultat

Om vi återvänder till projektets syfte och mål kan vi konstatera att syfte och mål är uppfyllda, men att det återstår mycket arbete för att fullt ut förverkliga de potentialer ett konsekvent framsyns- och visionsarbete kopplat till ESS och MAX IV ger.

Genom gillena och förankrings- och dialogmötena arbetades med att *uppdatera den existerande framsynen*, genom att få in nya framtidsbilder och konkretisera vad som egentligen behöver göras för att uppnå visionen ”Society for Science – Science for Society”. Parallellt skedde arbetet med att *förankra den existerande framsynen*, genom att diskutera hur den kunde översättas till praktisk verksamhet ute i t ex kommunerna, och genom att försöka dra in fler och fler aktörer i framsynsarbetet.

Totalt har närmare 130 aktörer deltagit i framsynsaktiviteterna, betydligt fler än vad som angavs som projektmål. De sex framsynsgillen som genomförts har fyllt sin funktion i att samtidigt vidga deltagarnas vyer och att peka ut fokusområden och områden för samhandling. De har även skapat ett nätverk som kan arbeta vidare med framsynsfrågor även efter projektets slut. Det bör dock påpekas att gillena hade kunnat få större utväxlingseffekter om projektets uppdrag hade definierats som en del av en övergripande stabs- och strategifunktion för hela TITA-projektet, snarare än som ett avgränsat delprojekt. Det har lett till en del oklarheter i relationen till övriga delprojekt, inte minst bland de aktörer som deltagit i delprojektets arbete.

Genom förankrings- och dialogmöten och den uppdaterade och konkretiserade vision för ESS och MAX IV i regionen som färdigställts har ett underlag för inarbetande av den gemensamma visionen i regionala och kommunala planer tagits fram och presenterats.

Denna rapport och den instruktionsfilm om att bedriva systemisk framsyn som tagits fram inom projektet har uppfyllt målet att ta fram och presentera ett dokument som presenterar den genomförda framsynen och processer som kan ligga till grund för det framtida framsynsarbetet.

Genom skapandet av NEXT har ett test av hur nya former av nätkommunikation kan användas för framsynsarbete genomförts genom att etablera en webbcommunity som kommunicerar visionen och inbjuder till dialog med framtida användare och intressenter.

Sammantaget innebär dessa resultat att en grund har lagts för ett konsekvent framsynsarbete i regionen kring ESS och MAX IV som ett stöd för det långsiktiga arbetet med att stärka innovationskraften och skapa tillväxt genom att tillvarata hela den marknads- och utvecklingspotential som anläggningarna skapar. Genom den utvecklade framsynsmetodiken och uppbyggandet av NEXT har processer och arenor som kan stärka innovationskraften i regionen, även på längre sikt, etablerats och förstärkts.

8.

En vision för framtiden

Detta projekt har haft som ett av sina viktigare uppdrag att uppdatera den vision *Society for Science – Science for Society* som formulerades i en förstudie till TITA. Efter att under projektet ha arbetat med visionsunderlaget i olika former och olika grupper kan konstateras att den övergripande visionen *Society for Science – Science for Society* står sig. Den pekar tydligt på betydelsen av ESS och MAX IV, att etableringarna kan leda till långsiktiga effekter inom många delar av samhället. Den är även inkluderande, alla kan bidra, ingen behöver stå utanför. Och den visar inte minst på interaktionen Science & Society – vetenskapen står inte utanför samhället och vice versa. Uppdateringar i form av klargöranden och justeringar upplevdes dock som betydelsefulla av parterna i TITA. Den ursprungliga visionens olika punkter behövde större klarhet och konkretion och texten var alltför inriktad på forskning och regionens varumärkesbyggande för att kunna attrahera alla invånare i regionen.

Efter förankrings- och dialogmöten med TITA:s parter, samt genom diskussioner inom TITA:s styrgrupp och strategiska arbetsgrupp har en uppdaterad vision tagits fram. I samband med visionsarbetet togs även ett grafiskt element fram för att enklare kunna kommunicera den övergripande visionen. I arbetet med att uppdatera visionen har särskilt fokus lagts på att få bredden av påverkan av etableringarna av ESS och MAX IV att framgå. Därutöver har vi försökt tydliggöra roller för olika aktörer i regionen, hur de berörs av och kan bidra till visionens förverkligande. På så vis hoppas vi bredda ägarskapet för visionen genom att formulera den på ett sätt så att den kan skapa stolthet bland invånarna för regionens nya position. För att uppnå detta har den övergripande visionen efter diskussioner med TITA-projektets parter i olika arbetsgrupper konkretiserats under fem teman; Konkurrenskraftigt näringsliv, Högutbildad befolkning, Dynamisk forskningsmiljö, En tillgänglig region samt En attraktiv region. När ordet region nämns i visionstexten syftar det på regionen kring ESS och MAX IV, inte på administrativa indelningar. De geografiska gränserna kan beroende på sammanhang inkludera såväl Skåne/Blekinge, som Öresund och södra Östersjöregionen.

Om visionen ska kunna förverkligas krävs utvecklade former för praktisk och visionär samverkan samt förankring, delaktighet och stolthet hos invånarna över att befinna sig i en kunskaps- och innovationsregion. För detta krävs skapande av nya mötesplatser och utvecklande av befintliga mötesplatser där vetenskap och samhälle möts. Medvetenheten om att ESS och MAX IV är viktiga för alla i regionen oavsett ålder eller sysselsättning är en viktig faktor för visionens förverkligande. En annan är fortsatt regional mobilisering. Kommuner, Region Skåne, näringslivet med flera behöver fortsatt arbeta gemensamt med att skapa incitament och möjligheter för spridningseffekter i hela regionen och därmed öka attraktiviteten och tillväxten. Genom en sådan mobilisering kan såväl ett långsiktigt engagemang i regionen som samverkan med ESS och MAX IV och berörda nationella och internationella aktörer säkerställas.

Visionen är långsiktig och vill frammana en bild på tjugo års sikt. För varje tema utarbetas strategier på medellång sikt (5–10 år) samt förslag till insatser på kort sikt (1–2 år). På så vis säkerställs en koppling mellan långsiktiga mål och omedelbar handling. Strategier och förslag på insatser i handlingsplaner utarbetas under TITA:s slutfas och presenteras i slutrapporter för det övergripande TITA-projektet. Visionsdokumentet är levande och kommer att justeras efterhand, som en del av ett konsekvent framsynsarbete.

ESS MAX IV i regionen–TITA
Society for Science - Science for Society

Vision för regionen kring ESS och MAX IV 2030

År 2030 är regionen kring ESS och MAX IV en av de mest framstående forskningsregionerna i världen. Här håller forskning och utbildning världsklass. Till regionens styrkor hör den mångfald av mötesplatser mellan forskning och samhälle som har lett till ett innovativt samhällsklimat. Med sitt konkurrenskraftiga näringsliv, högutbildade befolkning, dynamiska forskningsmiljöer, tillgänglighet och attraktivitet har regionen en internationell lyskraft. Den utmärker sig genom en unik visionär, innovativ och praktisk samverkan mellan olika sektorer i samhället. Invånarnas stolthet över att vara en del av detta bidrar till att sprida berättelsen om möjligheten att leva, lära och driva företag i ett område där vetenskap och samhälle tillsammans skapar ny kunskap, ekonomisk tillväxt och ökad livskvalitet.

Konkurrenskraftigt näringsliv

Företagen i regionen är internationellt konkurrenskraftiga och upplever att de har en konkurrensfördel av att verka i ESS och MAX IV direkta närhet. Här återfinns nu alla ledande företag både då det gäller att använda och att leverera till avancerade forskningsanläggningar. Etableringen av ESS och MAX IV har också varit ett kraftfullt verktyg i att skapa Europas mest innovativa region. Här ges entreprenörskap utrymme och underlättas inom alla sektorer.

Högutbildad befolkning

Regionen har ett internationellt framstående utbildningssystem – från förskola till forskarutbildning. ESS och MAX IV bidrar till att inspirera unga till forskning inom alla vetenskapsområden. Detta tillsammans med regionens internationella profil gör det lätt att rekrytera kompetent arbetskraft inom allt från forskning till servicenäring.

Dynamisk forskningsmiljö

ESS och MAX IV är basen för forskning som kan tilldelas Nobelpris. Nya landvinningar och forskningsgenombrott sker kontinuerligt. Det finns en närhet till kunskap för aktörer inom offentlig, privat och ideell sektor som vill utveckla sina verksamheter. Dialogen mellan forskare och övriga aktörer präglas av prestigelöshet och ömsesidig nytta.

En tillgänglig region

Regionen är välkomnande och lättillgänglig med attraktiva livsmiljöer, välutvecklade transportsystem och en väl fungerande bostadsmarknad. Här har flertalet närhet till arbete, service och rekreation. Samhällsplaneringen präglas av hållbarhetstänkande, mångsidighet och nyskapande. Kännetecknande är en dynamisk samverkan mellan offentliga aktörer.

En attraktiv region

Regionen är internationellt känd som en attraktiv kunskaps-, innovations- och tillväxtregion. Mottagandet av inflyttande företag, anställda och studerande är världsledande. Invånarna upplever att de bor i en högteknologisk region med internationell profil som de känner sig delaktiga i och stolta över.

SOCIETY FOR SCIENCE
SCIENCE FOR SOCIETY

9.

Slutsatser

Till projektets viktigaste slutsatser hör att nya former behövs för långsiktigt visions- och framsynsarbete. Detta projekt var ett betydelsefyllt steg på vägen, men för kommande kraftsamlingar bör formerna uppdateras med större fokus på den övergripande strategiska nivån. Den bör ingå som en integrerad del av det övergripande strategiarbetet och användas för att fokusera utvecklingsarbetet, inte som en avgränsad aktivitet. De lärdomar som gjorts om ett systemiskt framsynsarbete kan ligga till grund för etableringen av framsyn som regional tjänst, att användas inom alla områden där förändringsberedskapen behöver ökas och samarbetet mellan olika aktörer optimeras. Behovet av att samordna aktörer finns inom en rad områden och behovet av att bygga broar mellan långsiktiga gemensamma mål och kortsiktigt arbete för enskilda aktörer kommer att fortsätta att vara viktigt för att optimera effekter av såväl stora investeringar som av övergripande samhällsförändringar.

Genom framsynsgillena har en rad utvecklingsområden identifierats. Till de viktigaste kan nämnas att tydliggöra nyttan på lokal nivå, att utveckla mötesplatser, och förstärka engagemanget och stoltheten hos regionens invånare. ESS och MAX IV kan fungera som motor för framåtsyftande aktiviteter, och det finns redan en rad exempel på hur olika aktörer har hämtat kraft från beslutet om etableringarna av anläggningarna. Dessa behöver spridas för att inspirera fler aktörer att dra nytta av möjligheterna. För detta behöver gränsöverskridande kommunikation och samverkan faciliteras och ny infrastruktur skapas. Denna infrastruktur behöver innefatta såväl fysiska som virtuella mötesplatser. Detta är en slutsats som ligger i linje med flera av TITA:s andra delprojekt och i slutrapporterna från dessa projekt återfinns förslag på mötesplatser inriktade på forskning, innovation, samverkan och socialt liv. Genom detta projekt har grunden till den virtuella plattformen NEXT skapats, vilken kan bli ett kraftfullt verktyg i det kommande arbetet.

Visionen *Society for Science – Science for Society* har förutsättningar att skapa en regional självkänsla och stolthet. För att detta skall kunna ske måste kunskapen om anläggningarna öka, men framför allt måste utvecklingspotentialen för verksamheter som inte omedelbart hänger samman med vetenskap, innovation och infrastruktur tydliggöras för aktörer på olika nivåer. Inte minst har utbildning på lägre nivåer och besöksnäringen stora potentialer att utvecklas till följd av etableringarna av ESS och MAX IV, potentialer som hittills bara förverkligats i liten utsträckning. Dessutom krävs en fortsatt regional mobilisering.

Utmaningar

De främsta utmaningarna för förverkligande av visionen och optimera förutsättningarna för att långsiktigt rigga en kraftfull framsynskapacitet är att:

- Etablera visionen i regioninvånarnas vardag
- Skapa stolthet kring visionen
- Säkra en regional mobilisering

Möjligheter

Genom etableringarna av ESS och MAX IV och ett till detta kopplat konsekvent framsyns- och utvecklingsarbete skapas möjligheter att:

- Ta ett stort steg mot visionen om den mest innovativa regionen i Europa
- Öka den regionala integrationen
- Skapa en stolthet och samhörighetskänsla bland regionens invånare

Insatser

I det kommande arbetet behövs en rad insatser som tillsammans kommer att leda vägen mot visionens förverkligande:

- Etablera framsyn som en regional resurs som kan användas i alla långsiktiga utvecklingssatsningar.
- Etablera nya former för integrerad kommunikation i regionen.
- Arbeta återkommande med förankrings- och utvecklingsarbete kopplat till vision, strategi- och handlingsplaner med aktörer i regionen som representerar både privat, offentlig och ideell verksamhet.
- Kommunicera att ESS och MAX IV ger en internationell och nationell scen att verka på för alla aktörer i regionen.
- Utveckla kopplingarna till besöksnäringen.
- Mobilisera skolor, engagerade medborgare och frivilligorganisationer i visionsarbetet.
- Förankra och konkretisera vision och utvecklingspotentialer i kommuner och verksamheter som än så länge uppfattar sig ligga i periferin.

Centrum
A
2012 ESS MAX IV i regionen–TITA
Region Skåne i samarbete med alla kommuner i Skåne, Lunds universitet, Invest in Skåne, ESS AB, Malmö högskola, Länsstyrelsen i Skåne län, Högskolan Kristianstad, Region Blekinge, SLU Alnarp och Blekinge Tekniska Högskola.
Z233
SKÅNE

10.

Referenser

ESS i Lund – effekter på regional utveckling. 2010 (www.skane.se/ess). Malmö: Region Skåne.

EU:s 6:e ramprogram. Deliverable D14 ”Evaluation of the Programmes” Project no.: 011832-FORSOCIETY

Jönsson, Håkan & Sarv, Hans 2008. *framsyn för regional utveckling – exemplet Innovation I Gränsland*. Lund: Skånes Livsmedelsakademi.

Popper, R. et al (2007) *Global Foresight Outlook 2007. Mapping Foresight in Europe and the rest of the World*. The EFMN Annual Mapping Report 2004–2005, report prepared by PREST and TNO to the European Commissions' DG Research. Manchester, UK: The University of Manchester.

Popper, R. 2008 “Foresight Methodology”, in: Georghiou, L., Cassingena H., J., Keenan, M., Miles, I., and Popper, R. *The Handbook of Technology Foresight: Concepts and Practice*. Cheltenham: Edward Elgar.